

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.97

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЧИННИКИ КОРУПЦІЇ У СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ

А. Поліщук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна,
e-mail: gm.emld@gmail.com*

Розглянуто організаційно-правові чинники корупції в системі правосуддя, особливу увагу приділено організаційно-правовим чинникам. За своїм змістом основні чинники корупції поділяються на політичні, економічні, фінансово-матеріальні, організаційно-інституційні, правові, морально-етичні, психологічні.

До правових чинників корупції віднесено нерозвиненість і недосконалість законодавства, зокрема суттєво на рівень корупції в системі правосуддя впливає невідповідність розвитку права динаміці економічного розвитку.

Серед недоліків правового регулювання, які суттєво позначаються на рівні корупції в системі правосуддя, виділено наявність недоторканості судді, що полягає в отриманні правоохоронними органами згоди Верховної Ради України на притягнення його до відповідальності, а також те, що судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором або його заступником. Також запропоновано скасувати норму про встановлення випробувального строку, оскільки вона має політичний аспект та знижує рівень незалежності суддів від політичної еліти держави.

Ключові слова: чинники корупції, організаційно-правові чинники корупції у системі правосуддя, законодавство, правосвідомість, класифікація.

Гортаючи сторінки наукових видань, у яких опубліковано наукові роботи з кримінології, бачимо, що у багатьох із них значну увагу приділено корупції, можемо помітити, що дуже мало наукових праць присвячено організаційно-правовим чинникам корупції у системі правосуддя. Переважно у наукових статтях, у яких науковці розглядають проблему корупції в загальному, висвітлено її природу (сутність) і вкрай рідко зачіпають проблему корупції у системі правосуддя та її правові чинники. Навіть попри чимале зацікавлення громадськості до системи правосуддя і реформи судочинства, зумовлене, крім іншого, й існуванням проявів корупції серед представників Феміди. Тому вважаємо, що доречно буде розглянути причини корупції серед суддів.

Існує немало наукових досліджень і публікацій, які стосуються питань корупції, майже всі вони порушують проблеми протидії корупції і причин, які сприяють поширенню цього явища. Причому увагу науковців зосереджено переважно на посиленні або вдосконаленні законодавства про адміністративну і кримінальну відповідальність корупціонерів. До таких належать дослідження В. Т. Білоуса, В. О. Глушкова, Е. С. Дмитренка, Ю. П. Дмитренка, М. І. Камлика, Є. В. Невмержицького, О. Я. Прохоренка, С. М. Серьогіна, С. С. Серьогіна, В. В. Сташиса,

А. З. Нурутдінова, М. В. Селіхова, Р. Р. Газіміязова, В. К. Максимова, А. І. Мізерія, І. О. Савенко, О. О. Кузнецової, С. В. Александровської, В. В. Астаніна, С. Г. Александрова, А. М. Кузнецова, Г. І. Богуша, С. А. Головка, Н. О. Єгорової, С. С. Стефанишина, М. А. Федоровської, Т. А. Хабібুলліна, М. О. Долгова, Р. М. Психомасова, А. Б. Ішімова, М. Ю. Бездольного, С. С. Рогульського, Д. Г. Заброди, А. В. Гайдука, Р. М. Тучака, І. І. Яцків, І. С. огли Нуруллаєва, О. С. Мещерського, А. А. Тирських, О. Б. Осипова, О. Ю. Фролової, О. Б. Хусаїнова, В. О. Алфьорової, І. С. Башмакова, Т. П. Попченко, Д. І. Йосифовича, О. В. Ткаченка, Д. І. Крупка, Д. Г. Михайленка, М. І. Бесараба, А. А. Кушніренка, М. А. Павловського, М. І. Пірен та ін. Проте проблемі організаційно-правових чинників корупції у системі правосуддя не було приділено належної уваги, що не може не хвилювати нас, оскільки боротьба з корупцією у цій сфері суспільних відносин є чи не найнагальнішою потребою сучасної України на шляху до визнання її демократичною, соціальною і правовою державою.

Метою цієї статті є виявити чинники корупції у системі правосуддя, з'ясувати основні правові чинники корупції у системі правосуддя та запропонувати способи їх вирішення.

Корупція є не новим явищем та своїми коренями сягає у сиву давнину. Вона пронизала різні сфери життя і діяльності людини, в тому числі вкорінилась і у правосудді. Вже не кілька років – напевне, постійно з моменту проголошення незалежності Української держави, майже щодня чуємо в ефірі радіомовлення чи бачимо з екранів телевізорів про випадки виявлення і затримання корупціонерів, викриття корупційних схем, проблеми подолання корупційної діяльності в органах публічної влади, зокрема у правоохоронних і судових органах, а також про перешкоди, створювані деякими працівниками органів прокуратури викоріненню проявів корупції в системі правосуддя, про недосконалість чинного антикорупційного законодавства, неефективність діяльності антикорупційних органів тощо. Зважаючи на це ледь не кожен українець вважає себе експертом, фахівцем в антикорупційній політиці та здатним подолати корупцію, знищити або хоча б мінімізувати її прояви, дає поради і вказівки, як найліпше це зробити. Але чи це так? На це та інші питання спробуємо частково відповісти у цій статті, розглядаючи правові причини корупції в системі правосуддя України.

Загальновідомо, що жодну проблему не можливо розв'язати не з'ясувавши її сутності і причин. Однак, з огляду на обсяг статті, ми змушені обмежитися тільки розглядом окремих чинників корупції у правосудді.

Беручи до уваги загально визнану у кримінології і соціології класифікацію чинників корупції, вони за змістом (залежно від сфери суспільних відносин, яка спричиняє прояви корупції) поділяються на політичні, економічні, фінансово-матеріальні, організаційно-інституційні, правові, морально-етичні, психологічні тощо чинники корупції. Інколи виділяють історичні, ідеологічні [11, с. 44], соціальні [7, с. 68] фактори існування корупції в Україні. Проте, на нашу думку, виокремлювати соціальні чинники корупції недоречно тому, що, оскільки корупція є соціальним явищем, то і всі чинники, які сприяють її поширенню, безумовно, є соціальними. Навіть політичні, економічні і правові фактори мають соціальну природу, оскільки породжені суспільством. Чинники корупції у системі правосуддя можна поділити на такі групи:

- 1) політичні;
- 2) економічні;
- 3) фінансово-матеріальні;
- 4) організаційно-інституційні;

- 5) морально-етичні;
- 6) психологічні;
- 7) організаційно-правові.

Водночас, враховуючи те, що у ст. 1 і 3 Конституції України законодавець від імені Українського народу проголосив її демократичною, соціальною правовою державою, зміст і спрямованість діяльності якої визначають права і свободи людини та їх гарантії [3], значний інтерес для нас становлять саме організаційно-правові чинники корупції у системі правосуддя.

Проаналізувавши наукові дослідження та публікації російських кримінологів, ми виявили, що до організаційно-правових факторів корупції вони відносять нерозвиненість і недосконалість законодавства [6, с. 197–198; 9, с. 81; 10, с. 96–97]. Зокрема О. І. Мізерій висловив думку, що «у процесі перетворень оновлення фундаментальних основ економіки й економічної практики суттєво випереджає їхнє законодавче забезпечення» [6, с. 197]. Хоча наведене є причиною корупції загалом, та воно стосується і корупції у системі правосуддя, оскільки у своїй діяльності суд обмежений законом та юридичними нормами, закріпленими у його статтях, а вони не завжди відповідають тенденціям економічного розвитку, через що суддя змушений розв'язувати проблему залежно від обставин, використовуючи для цього норми права, які можуть бути застосовані з дуже великим сумнівом. А це створює підґрунтя для зловживань учасниками судового процесу. Тому погоджуємося з О. І. Мізерієм, що головною правовою причиною є невідповідність розвитку права динаміці економічного розвитку.

Найпоширенішими формами правових чинників корупції, на думку О. І. Мізерія, є:

1) уперечливість законодавства, що дає чиновникам змогу створювати собі ідеальні умови для вимагання і шантажу громадян (клієнтів);

2) недовершеність законів, які переповнені неоднозначністю, прогалинами, численними відсильними нормами. А це призводить до підвищення вагомості підзаконних нормативно-правових актів, зокрема і таємних, з обмеженим доступом, які створюються суто для потреб відповідного органу влади, що сприяє поширенню корупційних проявів;

3) відсутність законодавчого регулювання процедур підготовки нормативно-правових актів, що поєднується з недотриманням, зневагою до встановлених процедур [6, с. 198].

Послідовниками О. І. Мізерія є Т. А. Хабібুলлін, С. С. Стефанишин та ін. [9, с. 81; 10, с. 96–97].

Без сумніву, усе наведене стосується і корупції у системі правосуддя. Проте доцільно відзначити, що в Україні все-таки є законодавство, яке регулює процедури прийняття законів, регуляторних актів, але вони недосконалі та зазнали багатьох змін, що своєю чергою призводить до суперечності деяких їхніх норм, що унеможливує їхнє застосування. Тому привертає увагу більш чітка і така, що найбільше стосується чинників корупції у системі правосуддя, класифікація правових чинників корупції, яку запропонував Р. Р. Газіміязов. На думку вченого, до організаційно-правових чинників корупції належать:

- 1) неналежна правова регламентація службових повноважень посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування;
- 2) неналежне розмежування їхньої компетенції;
- 3) дублювання службових повноважень посадових осіб;
- 4) недоліки законодавства, яке регулює різні сфери життєдіяльності;

5) слабка ефективність чинного вітчизняного законодавства про юридичну відповідальність за різні види і форми проявів корупції

б) наявність імунітету від кримінального переслідування деяких категорій державних службовців [2, с. 85–87, 93].

Поряд із тим, не зважаючи на умовність і недосконалість запропонованої класифікації Р. Р. Газізмязнова, вона має право на існування і деякі з зазначених російським кримінологом організаційно-правових чинників корупції стосуються і корупції у системі правосуддя. Зокрема наявність імунітету – недоторканності – суддів призводить до того, що судді, які вчинили корупційні діяння, не можуть бути своєчасно притягнуті до кримінальної відповідальності, тому що згідно зі ст. 126 Конституції України суддя без згоди Верховної Ради України не може бути затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом. На практиці це зумовлює ситуації, коли для початку кримінального провадження щодо такого судді потрібно спочатку отримати згоду Верховної Ради України, оскільки для отримання пояснень судді, якого антикорупційні правоохоронні органи підозрюють у вчиненні корупційного злочину, його потрібно викликати на допит, а він часто ухиляється від цього, знаючи про можливість захисту за допомогою парламенту. А антикорупційні органи не завжди мають змогу отримати інші докази без такого допиту і, звернувшись до Верховної Ради України за згодою затримати чи заарештувати суддю, який ігнорує виклики на допит, отримують відмову. Така ситуація є більше політичною, аніж правовою, адже, хоча існує процедура притягнення судді до кримінальної відповідальності, якої формально дотримуються, проте на практиці таку недоторканність використовують для ухилення від кримінальної відповідальності. Тому пропонуємо скасувати зазначену конституційну норму. Хоча це дуже дискусійне питання і потребує зваженості.

Іншим чинником корупції у системі правосуддя є слабка ефективність законодавства про юридичну відповідальність за вчинення корупційних діянь. Зокрема варто наголосити на існуванні правових колізій між кримінально-правовими нормами і нормами про адміністративну відповідальність за вчинення корупційних діянь та встановленні кримінальної відповідальності за провокацію підкупу (ст. 370 КК України [4]). Однак, якщо правові колізії можна усунути шляхом внесення змін до чинного законодавства, то вирішення проблеми з провокацією підкупу має як наукові, так і морально-етичні труднощі. З одного боку, у боротьбі зі злочинністю взагалі і з корупцією зокрема всі засоби можуть бути виправдані, а з іншого – виникає запитання про те, чи потрібно вдаватися у крайнощі, чи варто опускатися до рівня корупціонера? Думаємо, що однозначно відповісти на ці запитання у межах цієї статті ми не зможемо. Але, на наш погляд, доцільним для розв'язання цієї проблеми було б встановлення мораторію, тобто зупинення на певний час (наприклад, на 10 років), дії цієї кримінально-правової норми. Це дало б змогу правоохоронним органам ефективніше протидіяти проявам корупції серед суддів та розробити протягом цього часу ефективні заходи боротьби з корупцією або хоча б підвищити ефективність інших способів запобігання і протидії корупції.

Водночас запропоновані російськими науковцями чинники корупції були проаналізовані вітчизняними вченими та належно згруповані. Наприклад, І. І. Яцків виділяє такі фактори корупції правового характеру:

1) неналежне забезпечення державним апаратом принципів верховенства права і законності;

2) розповсюдження правового нігілізму як серед посадовців публічної служби, так і серед населення;

3) відсутність у значної частини членів суспільства можливостей задовольнити свої потреби легальним шляхом [11, с. 53].

Погоджуючись загалом із запропонованими І. І. Яцків чинниками корупції, вважаємо, що дослідниця проблем корупції дуже узагальнено виділила чинники, які сприяють існуванню корупції. Тому не оминати увагою організаційно-правових чинників, які можуть виступати як загальні причини і умови корупції та безпосередні причини й умови корупційних діянь, виділених М. І. Мельником. До них, вважає науковець, варто віднести:

1) недоліки нормативно-правової бази, яка не узгоджена з вимогами Конституції України і зберігає зверхність чиновництва над населенням, надмірну закритість, не сприяє створенню чіткої системи контролю за діяльністю службовців, надійного адміністративно-правового захисту особи від свавілля державних органів та службових осіб;

2) відсутність на нормативному рівні цілісної системи засобів запобіжного впливу на причини та умови, що сприяють корупції та корупційним діянням;

3) правова неврегульованість системного контролю за діяльністю службових осіб публічної сфери, їх доходами та витратами;

4) прогалини та нечіткість законодавства, що передбачає відповідальність за корупційні правопорушення та регламентує діяльність державних органів, які ведуть боротьбу з корупцією;

5) неправильне, передусім з огляду вибіркового підходу застосування правових норм, що: стимулює розвиток службової злочинності; призводить до того, що виявляються переважно прояви «дрібною» корупції; породжує «легальну» великомасштабну корупцію, яка «прикривається» неправомірними за суттю, але відповідними за формою офіційними рішеннями; обумовлює корупцію у правоохоронних органах, судах [5, с. 220].

Виділені проф. М. І. Мельником правові чинники корупції, на наш погляд, є досить чіткими, хоч і невичерпними, та можуть бути використані під час удосконалення антикорупційного законодавства України, навіть зважаючи на те, що перелік був сформульований ще на початку цього століття. Проте, на нашу думку, до правових чинників корупції у системі правосуддя належать більшість запропонованих у цій статті різними дослідниками проблем корупції причин, тобто їх потрібно розглядати та аналізувати комплексно.

Водночас не можна не відзначити, що усі правові причини корупції у системі правосуддя можна охопити недосконалістю чинного законодавства, зокрема й антикорупційного, та слабкою правосвідомістю і правовою культурою суддів та інших учасників правовідносин, які виникають у системі правосуддя України. А зазначені науковцями та нами правові чинники корупції є лише формами, тобто зовнішніми проявами, цього шкідливого соціального явища.

Крім того, до запропонованих чинників корупції треба додати і недосконалість процедури призначення та обрання суддів, що негативно впливає на дію конституційного принципу незалежності суддів. Цілком слушно про цю проблему наголосила Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) у спільному з Дирекцією з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи висновку щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зауваживши, що встановлення випробувального строку для суддів потрібно скасувати [8], хоча в одному з попередніх своїх висновків Венеціанська комісія дотримувалася менш радикального підходу, допускаючи встановлення дворічного строку перебування на посаді під час призначення вперше [1] згідно з указом Президента України.

Зі скасуванням випробувального строку для суддів ми цілком погоджуємося, тому що це нівелює незалежність, незаангажованість суддів, які перебувають під тиском потреби проявити свою компетентність і відданість певним політичним силам, щоб бути обраними на посаду судді пожиттєво. Саме протягом п'яти років і вирішується, чи служитиме суддя українському народові і правосуддю далі. Встановлення п'ятирічного строку перебування на посаді призводить не до перевірки його знань і навичок здійснювати правосуддя, а до необхідності вислужитися перед народними депутатами, які остаточно вирішуватимуть, чи обирати його на посаду безстроково.

Утім, вказана причина є проявом взаємовпливу політичних і правових чинників корупції у системі правосуддя, оскільки свідчить про можливість зловживань різними суб'єктами державної влади, зокрема одними держслужбовцями чи політиками з метою усунення конкурентів. Проте, з огляду на закріплення процедури призначення й обрання суддів у нормативно-правових актах, це все-таки більше правовий, ніж політичний чинник корупції у системі правосуддя.

Отже, якщо підсумувати наведене у цій статті, то можемо дійти таких висновків:

1. Усі чинники корупції у системі правосуддя за змістом можемо поділити на політичні, економічні, фінансово-матеріальні, організаційно-інституційні, морально-етичні, психологічні і правові.

2. Основним організаційно-правовим чинником корупції у системі правосуддя є недосконалість законодавства та рівень правосвідомості і правової культури суддів та населення – учасників правовідносин у системі правосуддя.

3. Окрім наведених у юридичній і кримінологічній літературі правових чинників корупції, варто віднести і недосконалість норм чинного законодавства щодо процедури призначення та обрання суддів, які нівелюють незалежність осіб, котрі обіймають посади у системі правосуддя, надаючи змогу політичним силам зловживати правовими нормами.

Список використаної літератури

1. Висновок № 803/2015 щодо проекту змін до Конституції України в частині правосуддя, затвердженого Конституційною комісією 4 вересня 2015 року, прийнятий Венеціанською комісією на її 104 пленарному засіданні 23–24 жовтня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/\\$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%D0%92%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%97_CD-L-AD\(2015\)027.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/229b826c8ac787dec2257d87004987c3/$FILE/%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA_%D0%92%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%97_CD-L-AD(2015)027.pdf)
2. Газимзянов Р. Р. Коррупционная преступность в Республике Татарстан на рубеже веков : Криминологическое исследование [Текст] : дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : 12.00.08. / Р. Р. Газимзянов. – Н. Новгород, 2005. – 204 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Кримінальний кодекс України від 23.11.2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Мельник М. І. Криминологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. І. Мельник. – К., 2002. – 506 с.

6. Мизерий А. И. Уголовно-правовые и криминологические аспекты борьбы с коррупцией в органах власти [Текст] : дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: 12.00.08. / А. И. Мизерий. – Н. Новгород, 2000. – 288 с.
7. Серьогін С. С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного управління: 25.00.02 / С. С. Серьогін. – Дніпропетровськ, 2009. – 249 с.
8. Спільний висновок № 588/2010 щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів», підготовлений Венеціанською комісією та Дирекцією з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи, від 18 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/229B826C8AC787DEC2257D87004987C3](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/229B826C8AC787DEC2257D87004987C3)
9. Стефанишин С. С. Предупреждение коррупционных преступлений в зарубежных странах [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. / С. С. Стефанишин. – Москва, 2005. – 194 с.
10. Хабибуллин Т. А. Борьба с коррупцией на уровне субъекта Российской Федерации: криминологический и уголовно-правовой аспекты : По материалам Республики Башкортостан [Текст] : дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : 12.00.08. / Т. А. Хабибуллин. – Уфа, 2004. – 191 с.
11. Яцків І. І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні [Текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 / І. І. Яцків. – К., 2011. – 240 с.

References

1. Opinion № 803/2015 on the proposed amendments to the constitution of Ukraine regarding the judiciary as approved by the constitutional commission on 4 september 2015 adopted by the venice commission at its 104th plenary session (venice, 23–24 october 2015). Retrieved from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=cdl-ad\(2015\)027-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=cdl-ad(2015)027-e)
2. Hazimzianov, R. R. (2005). *Corruption Crimes in the Republic of Tatarstan at the turn of the century: Criminological research (Unpublished doctoral dissertation)*. Nizhny Novgorod Academy of Russian Ministry of Internal Affairs, Nizhny Novgorod.
3. Constitution of Ukraine (1996). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Criminal Code of Ukraine (2001). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Melnyk, M. I. (2002). *Criminological and criminal problems combating corruption (Unpublished doctoral dissertation)*. National Academy of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv.
6. Misery, A. I. (2000). *Criminally-legal and criminological aspects of the fight against corruption in government (Unpublished doctoral dissertation)*. Nizhny Novgorod Academy of Russian Ministry of Internal Affairs, Nizhny Novgorod.
7. Serehin, S. S. (2009). *Mechanisms to prevent and combat corruption in public authorities of Ukraine (Unpublished doctoral dissertation)*. Dnipropetrovs'k Regional Institute of Public Administration, National Academy of Public Administration, Office of the President of Ukraine, Dnipropetrovsk.
8. Joint opinion №588/2010 on the law on the judicial system and the status of judges of Ukraine by the venice commission and the directorate of co-operation within the directorate general of human rights and legal affairs of the council of europe. Retrieved from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=cdl-ad\(2010\)026-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=cdl-ad(2010)026-e)
9. Stefanyshyn, S. S. (2005). *Prevention of corruption crimes in foreign countries (Unpublished doctoral dissertation)*. Moscow Institute of Law, Moscow.
10. Khabibullin, T. A. (2004). *The fight against corruption at the level of the Russian Federation: criminological and criminally-legal aspects: According to the materials of the Republic of Bashkortostan (Unpublished doctoral dissertation)*. Ufa Law Institute, Ufa.

11. Yatskiy, I. I. (2011). *Administrative foundation against corruption in Ukraine (Unpublished doctoral dissertation)*. National Academy of Internal Affairs, Kiev.

*Стаття: надійшла до редакції 28.03.2016
прийнята до друку 20.04.2016*

ORGANIZATIONAL AND LEGAL CAUSES OF CORRUPTION IN THE SYSTEM OF JUSTICE

A. Polishchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, UA – 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: gm.emld@gmail.com*

The article deals with the classification of causes of corruption in the justice system and special attention is paid to legal reasons. By its content the main causes of corruption are divided into political, economic, financial, material, organizational, institutional, legal, ethical and psychological ones.

The inadequate legislation is the legal factor of corruption. The level of corruption is affected also by the discrepancy between economic development and legislation formation.

One of the weaknesses of the legal regulation is the presence of the immunity of judge. It means that the Verkhovna Rada of Ukraine has the right to allow to bring the judge to justice, and that judges can be notified of the suspicion of a criminal offense only by the Attorney General or his deputy. These procedural requirements complicate and delay the process of investigation of corruption offenses and this is used to evade responsibility in practice.

The problem of establishing criminal liability for bribery provocation has been investigated. It was offered to suspend the respective rules for 10 years, which would allow law enforcement agencies more effectively fight against corruption among judges. Provocation of bribery are particularly relevant in the modern conditions in Ukraine. Because rule-making, law, social and political activities against corruption in the justice system has been increased.

Also among the material weaknesses the imperfections of the procedure concerning the appointment and election of judges were highlighted. One that threatens judicial independence is the rule, establishing a test period of 5 years for judges. The establishment of the five-year term of office does not aim at testing their knowledge and skills to administer justice, but the need to curry favor with MPs who ultimately will decide whether to elect him to the position permanently.

The author came to the conclusion that there is a lot of both objective and subjective causes of corruption in the justice system. But they all are connected and it is often difficult to isolate one particular situation. For example, the deteriorating of the economic situation in the country causes the decreasing of the financial and material conditions of judges, which in turn leads to increasing of the corruption. So, firstly, all causes of corruption should be considered together, and, secondly, in reforming of the judiciary it is necessary to take into account the aforementioned gaps in the current legislation and adopt regulations that will meet the rule of law and ensure an adequate level of independence of the judges.

Keywords: causes of corruption, organizational and legal causes of corruption in the system of justice, law, legal sense, classification.